

СТАЛІН юрт докладлөн продолженіе

Воґа крізіс-нн ґугіс став картіјасо да вајодіс вузасан рынокјас вѡсна, сырҗо істочнік-јас вѡсна тыш јосмѡмѡ. Јапоні-јан Манчжуріја да Војвыв Китај бостѡм, Італіјабн Абіссі-ніја бостѡм,—ставыс тајѡ пет-кѡдліс ґержавајас кѡстын тыш-лыс јослун. Выл економіческѡј крізіс должен вајѡдны да збы-лыс вајѡдѡ імперіалістическѡј тыш воґѡ јосмѡмѡ. Сорныс му-нѡ оз-нн рынокјас вылын кон-куренціја јылыс, оз торговѡј војна јылыс, оз демпінг јылыс. Тышлыс тајѡ средствојасо важѡн-нн прізнајтома тырмы-тѡмѡн. Сорныс муно ѡні мір, вліјаніе сферајас, колоніјајас војеннѡј ґејствіејасѡн вылыс јуклѡм јылыс.

Јапоніја кутіс оправдывајтны асыс агресівнѡј ґејствіејасѡ сіјѡн, мыј ѡкмыс ґержавалыс до-говор заклучітѡн сіјѡс коліс-ны пајтѡг да ез сетны паскѡд-

2. Международнѡј політическѡј положеніелѡн јосмѡм, мірнѡј договорјас војна бѡрса сістемалѡн кіссѡм, выл імперіалістическѡј војналѡн заводітчѡм.

Со отчетнѡј кадколастса ме-са важнѡј событіејаслѡн пере-чен, кодјас пунктисны выл імпе-ріалістическѡј војналы заводітчѡм. 1935 воын Італіја ускѡд-чіс Абіссініја вылѡ да бостіс сіјѡс. 1936 вога гождѡмын Гер-маніја да Італіја котыртисны Іспаніјаын војеннѡј інтервенціја, сек Германіја утврдітчіс Іспа-ніја војвылын, да іспанскѡј Ма-роккоын, а Італіја—Іспаніја лун-вылын да Балеарскѡј діјас вы-лын. 1937 воын Јапоніја, Манч-журіја бостѡм бѡрын, суҗіс Војвыв да Централнѡј Китајѡ, бостіс Пекін, Тяньчін, Шанхај да кутіс зырны окупаціја зо-наыс асыс іностраннѡј конку-рентјасѡ. 1938 во заводітчѡн Германіја бостіс Австріја, а 1938 вога арын—Чехословакіја-лыс Судетскѡј област. 1938 во помын Јапоніја бостіс Кантон, а 1939 во заводітчѡн—Хайнан ді.

Тащѡм ногѡн, војна, коді сешѡм тѡдлытѡг матыстчіс народ-јас дінѡ, кыскіс аслас орбітаѡ вітѡ мільон сајас населеніе, аслас ґејствіелыс сфера зев ыжыд терріторіја вылѡ, Тяньчін-сан, Шанхајсан да Кантонсан Абіссініја пыр Гібралтарѡг пас-кѡдѡмѡн.

Перво імперіалістическѡј во-на бѡрын ґосударство-победі-тельјас, меґсасѡ Англіја, Фран-ціја да США, лѡсѡдісны страна-јас кѡстын отношеніејаслыс выл режім, мірлыс војна бѡрса режім. Тајѡ режімыслѡн глав-нѡј подувјаснас вѡліны ґалнеј Востокун—ѡкмыс ґержавалѡн договор, а Јевропаын—версал-скѡј да вел уна мукѡ договор-јас. Націјајаслѡн ліга должен вѡлі регулірујтны странајас кѡстын отношеніејас тајѡ ре-жім рамкајасас ґосударствојас-лѡн ѡтувја фронт подув вылын, ґосударствојаслыс безопасност коллектīvнѡја дорјѡм подув вы-лын. Но кујім агресівнѡј ґо-сударство да наѡн заводітчѡм выл імперіалістическѡј војна путкылтисны вывман пѡдѡсѡн војна бѡрса мірнѡј режімлыс став тајѡ сістемасѡ. Јапоніја косаліс ѡкмыс ґержавалыс до-говор, Германіја да Італіја—вер-салскѡј договор. Меґым меґды-ны аслыныс кіјасѡ, став тајѡ кујім ґосударствѡыс петісны На-ціјајас лігаыс.

Выл імперіалістическѡј војна

ны асыс терріторіјасѡ Китај-щѡт вестѡ, секі кор Англіја да Франціја владејтѡны зев ғырыс колоніјајасѡн. Італіја ускѡдіс тѡдвылас, мыј сіјѡс колісны пајтѡг первој імперіалістическѡј војна бѡрын добыча јуклігѡн да мыј сіјѡ должен возместі-ны асѡ Англіјалѡн да Фран-ціјалѡн вліјаніе сферајас щѡт вестѡ. Германіја, коді сер-јознѡ пострадајтис первој імпе-ріалістическѡј војна да версал-скѡј мір резултатын, ѡтувтчіс Јапоніја да Італіја дінѡ да по-требујтис асыс терріторіјасѡ Јевропаын паскѡдѡм, колоніја-јас бѡр сетѡм, кодјасѡс мыр-ґѡма сылыс первој імперіалі-стическѡј војнаын победітел-јасѡн.

Таґі кутіс артымыны кујім агресівнѡј ґосударствѡлѡн блок.

Ѳчеред вылѡ сувтис вопрѡс војна ѡсѡгѡн мір вылыс јук-лѡм јылыс.

лоіс фактѡн.

Міјан кадѡ не сешѡм кокні пыр-жѡ орѡдчыны цеп јылыс да ускѡдчыны вескыда војнаѡ, унасікас договорјаскѡд лыґдыс-тѡг, общественнѡј мненіејекѡд лыґдыстѡг. Буржуазнѡј полі-тікјаслы тѡдса тајѡ тырмымѡн бура. Тѡдса тајѡ сіґ-жѡ фашіст-скѡј заправілѡјаслы. Та вѡсна фашістскѡј заправілѡјас, војнаѡ ускѡдчытѡг, решітисны ізвеснѡј ногѡн обрабѡтајтны общест-веннѡј мненіе, мѡдногѡн-кѡ ва-јѡдны сіјѡс заблужденіејѡ, пѡр-јавны сіјѡс.

Германіјалѡн да Італіјалѡн војеннѡј блок Англіјалѡн да Франціјалѡн Јевропаын інтерес-јаслы паныд? Помілујтѡј, ку-щѡмнѡ тајѡ блок! „Міјан“ абу некущѡм војеннѡј блок. „Міјан“ ставыс сѡмын безобіднѡј „Бер-лін—Рім ос“, мѡдногѡн-кѡ ос јылыс нежыд ґеометріческѡј формула. (Серам.)

Германіјалѡн, Італіјалѡн да Јапоніјалѡн војеннѡј блок США-лѡн, Англіјалѡн да Франціјалѡн ґалнеј Востокун інтересјаслы паныд? Нінѡм сешѡмыс! „Міјан“ абу некущѡм војеннѡј блок. „Міјан“ ставыс сѡмын безобід-нѡј „треугольнік Берлін—Рім—Токио“, мѡдногѡн-кѡ ґеометріја-ѡн ічѡтка увлекајтчѡм. (Обш-щѡј серам.)

Англіја, Франціја, США інте-ресјаслы паныд војна? Пустакі! „Мі“ нуѡдам војна Комінтернлы паныд, а не тајѡ ґосударство-јасыслы паныд. Онкѡ верітѡј, лы-ѡѡ „антїкомінтерновскі пакт“, кодѡс заклучітѡма Італіја, Гер-маніја да Јапоніја кѡстын.

Таґі думајтисны обрабѡтајтны общественнѡј мненіе ґоспода агресорјас, кѡт ез сѡкыд вѡв ґѡгѡрвоны, мыј маскіровкаѡн став тајѡ неуклужѡј ворсѡмыс вурлѡма јежыд сунісјасѡн, ѡд тешкоѡ корны Комінтернлыс „очагјас“ Монголіјаса пустына-јасын, Абіссініјаса ґѡрајасын, іспанскѡј Мароккоса ґебріјасын. (Серам.) Но војна неумо-лімѡј. Сіјѡс оз поґ ґебны не-кущѡм тупкѡдјасѡн. Ѳд неку-щѡм „осјасѡн“, „треугольнікјас-ѡн“ да „антїкомінтерновскі пак-тјасѡн“ оз поґ ґебны сіјѡ фактѡс, мыј Јапоніја бостіс та-јѡ каднас Китајлыс зев ыжыд терріторіја, Італіја—Абіссініја, Германіја—Австріја да Судет-

скѡј област, Германіја да Італи-ја ѡтлаын—Іспаніја,—ставыс та-јѡ неагресівнѡј ґосударство-јаслѡн інтересјаслы паныд. Вој-на сіґ і коліс војнаѡн, агрес-сорјаслѡн војеннѡј блок—војен-нѡј блокѡн, а агрессорјас—аг-рессорјасѡн.

Выл імперіалістическѡј војна-лѡн характернѡј чертаыс сын, мыј сіјѡ ез-на ло нѡшта всеобш-щѡј, мірѡвѡј војнаѡн. Војна нуѡ-дѡны ґосударство-агрессорјас, неагресівнѡј ґосударствојас-лыс, меґвоґ Англіјалыс, Фран-ціјалыс, США-лыс інтересјасѡ быднѡгѡн топѡдѡмѡн, а бѡрја-јасыс петітчѡны бѡрѡ да ѡтсту-пајтѡны, агрессорјаслы уступка бѡрса уступка сетѡмѡн.

Тащѡм ногѡн, міјан сінјас воґын муно мір да вліјаніејас-лыс сферајас вѡссѡн јуклѡм неагресівнѡј ґосударствојас-лѡн інтересјас щѡт вестѡ ѡт-пор сетны некущѡм зільѡмјас-тѡг да весіг бѡрјасасаныс мы-дакѡ попустітелство дырјі.

Неверѡјатнѡ, но факт.

Мыѡн ѡбјаснітны выл імпе-ріалістическѡј војналыс тащѡм ѡднобокѡј да страннѡј харак-терсѡ?

Кыґі верміс артымыны, мыј неагресівнѡј странајас, кодјас располагајтѡны зев ғырыс по-жанлунјасѡм, тащѡм кокніја да ѡтпортѡг ѡткажітчисны асланыс поцііјајасыс да асланыс ѡжа-зателствојасыс агрессорјаслы уґода вылѡ?

Оз-ѡ ѡбјаснајтны тајѡ неаг-ресівнѡј ґосударствојаслѡн слабѡстѡн? ґерт, оз! Неагрес-івнѡј, демократическѡј ґосу-дарствојас, ѡтлаын бостѡмѡн, спор абу, вынажыкѡс фашіст-скѡј ґосударствојасыс і еконо-міческѡј і војеннѡј отношені-јеын.

Мыѡн-жѡ ѡбјаснітны тащѡм случајын тајѡ ґосударствоја-сыслыс агрессорјаслы сістематическѡј уступкајасѡ?

Тајѡ поґѡ ескѡ вѡлі ѡбјас-нітны, напірмер, полѡм чувст-воѡн револуціја воґын, коді вермас заводітчыны, неагрес-івнѡј ґосударствојас кѡ пырас-ны војнаѡ, да војна бостас мір-ѡвѡј характер. Буржуазнѡј політікјас, ґерт, тѡдѡны, мыј первој мірѡвѡј імперіалістичес-кѡј војна сетіс револуціјалыс победа меґса ғырыс страна-јасыс ѡтын. Најѡ полѡны, мыј мѡд мірѡвѡј імперіалістическѡј војна вермас нуѡдны сіґ-жѡ ре-волуціјалѡн победаѡ ѡті ліѡѡ некумын странаын.

Но тајѡ ѡні абу ґік ѡті да весіг абу главнѡј помка. Глав-нѡј помкаыс унжык неагресів-нѡј странајаслѡн да, меґвоґ, Англіјалѡн да Франціјалѡн кол-лектīvнѡј безопасност політі-каыс, агрессорјаслы коллек-тīvнѡј ѡтпор політікаыс ѡтка-жітчѡмын, наѡн невмешател-ство поцііја вылѡ, „нејтрали-тет“ поцііја вылѡ вужѡмын.

Формалнѡ невмешателство політіка поґѡ вѡлі ескѡ охарак-терізујтны тащѡм ногѡн: „меґ быд страна дорјысѡ агрессорја-сыс, кыґі кѡсјѡ да кыґі вермѡ, міјан ґелѡ сторона, мі кутам тѡргутны і агрессорјаскѡд і на-јѡ жертвајаскѡд“. Но ґелѡ вы-лас невмешателство політіка ѡзначајтѡ агрессіјалыс попусті-телство, војна разѡм,—сіґ-кѡ, сіјѡс мірѡвѡј војнаѡ пѡртѡм. Невмешателство політікаын тыдалѡ зільѡм, кѡсјѡм—не ме-шајтны агрессорјаслы вѡчны

асыныс сѡд ґелѡ, не мешајт-ны, шуам, Јапоніјалы пырны војнаѡ Китајкѡд, а нѡшта бур-жык Сѡветскѡј Сојузкѡд, не мешајтны, шуам, Германіјалы пырны јевропејскѡј ґелѡјасын, пырны војнаѡ Сѡветскѡј Сојуз-кѡд, сетны војнаын став участ-нікјаслы пѡдѡг вѡјны војна нуј-тѡ, поощрајтны најѡс таын ґусѡныка, сетны налы слабмѡд-ны да істошцітны ѡта мѡдсѡ, а сесса, кор најѡ тырмымѡн слаб-масны,—выступітны сцена вылѡ свежѡј вынјасѡн, выступітны, ґерт, „мір інтересјасын“, да ґіктујтны војнаса слабмѡм участнікјаслы асыныс услови-јејас.

І доштѡм і міча!

Бостны, напірмер, Јапоніја. Характернѡ, мыј Јапоніјаѡн Војвыв Китајѡ пыртѡг став влі-јательнѡј французскѡј да англій-скѡј газетјас ґѡраа горзісны Китај слаблун јылыс, сопротив-лајтчыны сылѡн неспособност јылыс, сы јылыс, мыј Јапоніја сылѡн арміјаѡн верміс ескѡ кык-кујім тѡлысѡн пѡкѡрїтны Китај. Сесса јевропејско-амери-канскѡј політікјас кутісны віч-чысны да наблудајтны. А сес-са, кор Јапоніја паскѡдіс војен-нѡј ґејствіејас уступітисны сы-лы Шанхај, Китајын іностраннѡј капіталлыс сѡлѡм, уступітисны Кантон, Лунжык Китајын моно-полнѡј англійскѡј вліјаніелыс очаг, уступітисны Хайнан, сетіс-ны кыщавны Гонконг. Не прав-да лі, ставыс тајѡ зев лѡсалѡ агрессорѡс поощрајтѡмкѡд: пыр пѡ, ылѡжык војнаѡ, а сені віѡдлам.

Лыѡѡ, напірмер, босны Герма-ніја. Уступітисны, сылы Австрі-ја, сылы самостѡятелностѡ дорјыны ѡбјазателство емлун вылѡ віѡдѡг, уступітисны Су-детскѡј област, шыбытисны суб-балы проізвоу вылѡ Чехослова-кіја, став да быдсікас ѡбјазателствојас нарушітѡмѡн, а сес-са кутісны горзѡмѡн пѡрјасны печатын „рѡч арміја слаблун“ јылыс, „рѡч авіаміја разложіт-чѡм“ јылыс, Сѡветскѡј Сојузын „беспорѡдкјас“ јылыс, немецја-сѡс воґѡ асыввылѡ јѡтлалѡмѡн, налы кокні добыча сетны кѡсјѡ-мѡн да шуалѡмѡн: ті сѡмын за-водітѡј болшевікјаскѡд војна, а воґѡ ставыс мунас бура. Колѡ прізнајтны, мыј тајѡ сіґ-жѡ зев јона лѡсалѡ јѡтлалѡмкѡд, агрес-сорѡс поощрајтѡмкѡд.

Характернѡј шумыс, кодѡс кыпѡдіс англо-французскѡј да северо-американскѡј прѡсса Сѡ-ветскѡј Украіна јылыс. Тајѡ прѡссаса ґејателјасыс ґѡлѡс быртѡчыс горзісны, мыј немец-јас муноны Сѡветскѡј Украіна вылѡ, мыј ѡні імеітѡны најѡ кі-јасас сіґ шусана Карпатскѡј Ук-раіна, коді арталѡ 700 сурс ґѡ-гѡр населеніе, мыј немецјас не сорѡнжык, кыґі тајѡ воґа тулысын ѡтлааласын Сѡветскѡј Украіна, коді імеітѡ 30 мільон сајас населеніе, сіґ шусана Карпатскѡј Украіна дінѡ. Муно сы вылѡ, мыј тајѡ пѡдозрїтел-нѡј шумыс імеітис аслас целѡн кыпѡдны Сѡветскѡј Сојузлыс јарѡст Германіјалы паныд, ѡт-равітны атмосфера да спрово-дірујтны Германіјакѡд конфлікт сы вылѡ тыдавѡм подувјасѡг.

ґерт, тырвыјѡ поґама, мыј Германіјаын емѡс сумасшедшѡј-јас, кодјас мѡвпалѡны ѡтлаавны слѡнѡс, мѡдногѡн-кѡ Сѡветскѡј Украінаѡс, коґавка дінѡ, мѡд-шајтны агрессорјаслы вѡчны (Воґѡ віѡд 3-ѡд лістѡкыс)

СТАЛІН юрт докладлөн продолженіе

ногөн-кө с і з шусана Карпатскöй Украина дінö. І збыльскö севі емöс ташöм сумасброджас, позö не сомневалтчыны, мыі міян странаын азгысас сешöм сумасшедшöйжаслы смірітельнöй дөрмөжаслөн тырмымөн лы д. (Аплодісментжаслөн взрыв.) Но шыбытны-кө бокö сумасшедшöйжасöс да вескöдчыны нормальнöй жöз дінö, то абуöмöй жаснö, мыі тешкөд да глупö сорнітны серюзнö Советскöй Украина с і з шусана Карпатскöй Украина дінö öтүвтöм жылыс? Мөвпыштöй сөмын. Локтіс кочавка слөн дінö да шуö сылы, дорыштчöмөн: „Ех те, вокöй те менам, кушöм те меным жал... Олан те помешчкжасдöг, капіталістжасдöг, національнöй нартітöмтöг, фашістскöй заправілöжасдöг,—кушöм-нö тајö олöм... Вігöда ме те вылö і ог вермы не пасыны,—абу теныд спасеніе, ме дінö öтласöмыс кыңчі... (Общöй серам.) Но мыі нö, мед с і з і лөб, разрешајта теныд öтлаавны асгыд неыжыд территориятö менам шымыртны позтöм территория дінö...“ (Общöй серам да аплодісментжас.)

Нöшта јонжыка характернö, мыі Европа да США прессаса öткымын політкжас да дежательжас, „Советскöй Украина вылö поход“ вічысöмын терпеніе је воштöмөн, асныс заводітны

3. Советскöй Союз да капіталістическöй странајас.

Војна лөсöдс вылö обстановкжас странајас костын отношеніејасын. С і з пыртіс тајö отношеніејасас тревогалыс да неуверенностлыс атмосфера. Војна бöрсө мірнöй режимлыс подувжасöс орбöдмөн да международинöй праволыс элементарнöй понатіејас путкылтöмөн, војна сувтöдс вопрос улö международинöй договоржаслыс да öбязательствожаслыс ценностсö. Пацифізм да разоруженіе проектжас лөісны гортіö гуалöмжасдн. Налыс местасö займітс вооруженіелөн ліхорадка. Кутісны вооружајтчыны ставдн, ічотсан ыжыд государствојасöз, сы лыдын да медвоз государствојас, кодјас лүдöдны невмешательство політкжас. Некод-нын оз веріт јелејнö, речјасö сы жылыс, мыі агрессоржаслы мјунхенскöй уступкајас да мјунхенскöй соглашеніе пуктісны, бытöкд, „уміротвореніе“ вылө ералы заводітöм. Оз верітны најö с і з жö мјунхенскöй соглашеніејын асныс участкжас, Англіја да Франціја, кодјас мукöдјасыс не омöлжыка кутісны јонмöдны асгыныс вооруженіјесö.

Гöгөрвоана, мыі СССР ез вермы мунны тајö грознöй событіејасыс бокті. Абу сомненіе, мыі быд весіг неыжыд војна, кодöс заводітма агрессоржасдн кöнкö мірлөн ылі пелöсын, петкöдлö öпасност мірөлүбівöй странајаслы. Торјөн-нын серюзнöй öпасност петкöдлö вылö імперіалістическöй војна, коді вевјаліс-нын кыскыны аслас орбітаö Азіјаса, Африкаса, Јерошаса вітöс мілліон сајас населеніе. Та вöсна міян страна, мір дорјан політкжас неуклоннö жүбöдмөн, паскöдс с ыкöд шöдзев серјознöй уж міян Краснöй

разоблачјтны невмешательство політкжаслыс збыл подоплекасö. Најö вескыда шуöдны да гіжөнны гöдөн жежыд вылö, мыі немецжас чорыда најöс „разочарујтисны“, сы вöсна мыі, сы пыдфі, медым мунны возö асыв вылö, Советскöй Сојузлы паныд, најö, азганыдö, бергöдчисны рытыв вылö да требујтöны аслыныс колоніјајас. Позö думыштны, мыі немецжаслы сетісны Чехословакіялыс рајонжас, кызі дон Советскöй Сојузкöд војна заводітны öбязательствоыс, а немецжас öтказывалтчыны öні мынтысны вексел серті, најöс кытчöкө ылöжык ыстöмөн.

Ме ылын сыыс, медым моралізујтны невмешательство політкжас куза, сорнітны ізмена жылыс, предательство жылыс да с. в. Наівнö лыдфыны мораль јöзлы, кодјас оз прізнајтны человекескöй мораль. Политкжас ем політкжас, кызі шуöдны важ, öжыгајтчöм буржуазнöй дипломатжас. Колö, векжö, пасыны, мыі ыжыд да öпаснöй політкжаскöй ворсöм, кодöс заводітма невмешательство політкжас стороннікжасдн, вермас помасны налы серюзнöй провалөн.

Ташöм öні господствујтыс невмешательство політкжаслөн збыл чужöмыс.

Ташöм політкжаскöй обстановкжаслыс капіталістическöй странајасын.

арміялыс, міян Краснöй Војенно-Морскöй флотлыс боевöй даслунсö јонмöдöм куза.

Сыкöд шöдз асгыс международинöй позіціяјасöс јонмöдан интересјасын Советскöй Сојуз решітс предпрімітны і öткымын мукöд шагјас. 1934 во помын міян страна пыріс Націјајас лгад, сыыс петöмөн, мыі, сылөн слаблун вылö вігöдтöг, с і з век-жö вермас шогмыны, кызі агрессоржасöс разоблачтан места да кызі кушöмкө, кө і слаб, мірлөн інструмент, коді вермö тормозітны војна разöдм. Советскöй Сојуз лыдфö, мыі ташöм тревожнöй кадас оз поз пренебрегајтны весіг сешöм слаб международинöй организціјаөн, кызі Націјајаслөн лыга. 1935 вога мајын вöлі заклучітöма договор Франціја да Советскöй Сојуз костын взаімнöй öтсöг жылыс агрессоржаслөн лоны верман ускöдчöмлы паныд. Такö шöдз вöлі заклучітöма сешöм-жö договор Чехословакіякöд. 1936 вога мартын Советскöй Сојуз заклучітс договор Монголскöй Народнöй Республикакöд взаімнöй öтсöг жылыс. 1937 вога августын вöлі заклучітöма договор взаімнöй ненападеніе жылыс Советскöй Сојуз да Кітајскöй Республика костын.

Тајö сöкыд международинöй условіејасас нүдс Советскöй Сојуз асгыс ортсыса політкжасö, мір дорјан делö отставалтöмөн.

Советскöй Сојузлөн ортсыса політкжаслыс јаснöй да гöгөрвоана:

1. Мі сулалам мір вöсна да став странајаскöд делöвöй јітöдјас јонмöдöм вöсна, сулалам да кутам сулавны тајö позіція вылас, мыіещ тајö странајасыс мöдасны кутгыны ташöм-жö

отношеніејасын Советскöй Сојузкöд, мыіещ најö оз зылыны нарушітны міян страналыс интересјасöс.

2. Мі сулалам став орчча странајаскöд, кодјас імеітöны СССР-кöд общöй граница, мірнöй, матыса да добрососедскöй отношеніејас вöсна, сулалам да кутам сулавны тајö позіція вылас, мыіещ тајö странајасыс мöдасны кутгыны ташöм-жö отношеніејасын Советскöй Сојузкöд, мыіещ најö оз зылыны нарушітны, вескыда лөбö коственнöја, Советскöй государство границајас целостлыс да непрікосновенностлыс интересјас.

3. Мі сулалам народжасöс поддөрживајтöм вöсна, кодјас лөісны агрессіјалөн жертвајасдн да кодјас тышкасöдны асланыс рöдіна независімот вöсна.

4. Мі огö полöй агрессоржасан угрозајасыс да дасöс вочавічны кык пöвса ударөн војна öзтыејаслөн удар вылö, кодјас зылöны нарушітны Советскöй границајаслыс непрікосновенност.

Ташöм ортсыса політкжаслыс Советскöй Сојузлөн. (Бурнöй дыр нужалан аплодісментжас.)

Аслас ортсыса політкжаслыс Советскöй Сојуз мыжöс:

1. Аслас быдымыс хожајственнöй, політкжаскöй да культурнöй вынöр вылö;

2. Міян советскöй обществолөн морально-політкжаскöй öтүвалун вылö;

3. Міян странајас народжаслөн дружба вылö;

4. Аслас Краснöй арміја да Војенно-Морскöй Краснöй флот вылö;

5. Аслас мірнöй політкжас вылö;

6. Став странајасса ужалыс јöзлөн моральнöй поддөржка вылö, кодјас кровнö заинтересованöс мір сохранитöмын;

7. С і з странајаслөн благоразуміе вылö, кодјас с і з лөб мöд помкајас вöсна абу заинтересованöс мір нарушітöмын.

* * *

Ортсыса політкжас јукöднын партіјалөн могјас:

1. Нүдöдны і возö мір да став странајаскöд делöвöй јітöдјас јонмöдан політкжас;

2. Соблудајтны осторожност да не лөзны кыскыны конфликтжасöс міянлыс страна војна провокаторжаслы, кодјас велалöмаöс куравны жар јöз кіјасдн;

3. Став мерајасдн јонмöдны міян Краснöй арміялыс да Војенно-Морскöй Краснöй флотлыс боевöй вынöрсö;

4. Јонмöдны дружбалыс международинöй јітöдјас став странајасса ужалыс јöзкöд, кодјас заинтересованöс народжас костын мірын да дружбаын.

II.

Советскöй Сојузлөн пыщкөсса положеніе

Вужам міян страналөн пыщкөсса положеніе.

Советскöй Сојузлөн пыщкөсса положеніе вігöдлас боксан отчетнöй кадколаст петкöдлö странајас став народнöй овмöс возö кыптöмлыс, культура содöмлыс, політкжаскöй вынöр јонмöмлыс картіна.

Отчетнöй кадколастын народнöй овмöс развітіе јукöднын медса важнöй резултатөн колö прізнајтны промышленност да земледеліе вылö, öніја кадса техника подув ылын реконструірујтöм помалöм. Міян абу нін возö, лөб пöшті абу возö важ заводжас налөн бөрöколöм техникадн, да важ крестанскöй овмöсјас налөн допотопнöй оборудованіеөн. Міян промышленностлыс да земледеліелыс подув öні составлајтö вылö, öніја кадса техника. Позö шуны содтытöг, мыі производство техніка вігöдлас боксан, промышленностлөн да земледеліелөн вылö техникадн насышченност вігöдлас боксан, міян страна, ем медса возымунныс лүбöй мöд страна серті, көні важ оборудованіе öшалö производство кокжасын да тормозітö вылö техника пыртан делö.

Отчетнöй кадколастын стра-

налөн общественно-політкжаскöй развітіе јукöднын медса важнöй завоеваніеөн колö прізнајтны эксплуататорскöй классжаслыс коласјас помöз бырöдöм, рабочöйжасöс, крестанаöс да інтеллігенціјаöс öні общöй трудовöй фронтö öтүвтöм, советскöй обществолыс морально-політкжаскöй öтүвалун јонмöдөн, міян странајас народжаслыс дружба јонмöдөн да, кызі ставылыс талыс резултат,—страналыс політкжаскöй олöм тырвыјö демократізујтöм, вылö Конституціја лөсöдöм. Некод оз лыст оспарівалтны, мыі міян Конституціја ем медса демократическöй мірын, а СССР-са Верховнöй Советö, с і з жö кызі і сојузнöй республикајасса Верховнöй Советжасö бөрјысöмжаслөн резултатжас—медса показательнöйöс.

Став тајö ітогас мі імеітам пыщкөсса положеніелыс тырвыјö устојчивост да странаын властлыс сешöм јонлун, кодлы верміс ескö завідујтны мірын лүбöй правітельство.

Відлалам конкретнöй даннöйжас міян страналөн економическöй да політкжаскöй положеніе жылыс.

1. Промышленностлөн да візму овмöслөн возö кыптöм.

а) Промышленност. Отчетнöй кадколастын міян промышленностлөн двіженіе петкöдлö неуклоннöја кыптöмлыс картіна. Тајö кыптöмыс петкöдлö не сöмын продукціјалыс содöм вообщіе, но, медвоз,—соціалі-

стическöй промышленностлыс зорічалöм, öтарсан, частнöй промышленностлыс гібел, мöдарсан.

Со соответствујушöй таблиця:

(Возö вігöд 4-öд лістбокыс)

СТАЛІН юрт докладлөн продолженіе

СССР-са ПРОМЫШЛЕННОСТЛӨН 1934—1938 ВОЛАС ЧӨЖӨН СОДӨМ.

	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	воңа во динө процентјасөн					1938 во динө процент-јасөн
							1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во	
миллион шайтјасөн 1926—27 војасса доңјасөн												
Став продукция	42030	50477	62137	80929	90166	100375	120,1	123,1	130,2	111,4	111,3	238,8
сы лыдын:												
1. Социалистическөй промышленност	42002	50443	62114	80898	90138	100349	120,1	123,1	130,2	111,4	111,3	238,9
2. Частнөй промышленност	28	34	23	31	28	26	121,4	67,6	134,8	90,3	92,9	92,9
прөцентјасөн												
Став продукция	100	100	100	100	100	100						
сы лыдын:												
1. Социалистическөй промышленност	99,93	99,93	99,96	99,96	99,97	99,97						
2. Частнөй промышленност	0,07	0,07	0,04	0,04	0,03	0,03						

Тажь таблицасы тыдаль, мы миан промышленност содис отчетнөй кадколаст чөжөн кык цөв дорыс унжык, а продукциялөн став содмыс мунис социалистическөй продукция шөт вестө.

Тажь таблицасы тыдаль воң, мы социалистическөй система ем СССР-са промышленностлөн чик өти система.

Тажь таблицасы тыдаль, медбөрын, мы частнөй промышленностлөн окончательнөй гібель ем факт, кодөс оз вермыны отри-

цайтны өни весиг сінтөмјас.

Частнөй промышленностлыс гібель оз поң лыдыны случајностөн. Сіјө пөгібөитис, медвоң, сы вөсна, мы овмөслөн социалистическөй система ем высшөй система керти. Сіјө пөгібөитис, мөдкө, сы вөсна, мы овмөслөн социалистическөй система сетис мианлы позанлун некымын воң переоборудөйтны мианлыс став социалистическөй промышленност вьл, өнја кадса техникескөй база вьлын. Тащөм позанлунсө оз сет да оз

вермы сетны овмөслөн капиталистическөй система. Сіјө факт, мы производство техника вьдөдлас боксан, промышленнөй производволөн вьл техникаөн насышценност објом вьдөдлас боксан, миан промышленност сулалө первој местаын мьрын.

Бостныкө миан промышленност содмлыс өдјас воңаөңса уровень динө прөцентјасын да сравнитны најөс главнөй капиталистическөй странајасса промышленност содөм өдјаскөд, то лөд тащөм картөна:

СССР-са да ГЛАВНӨЙ КАПИТАЛИСТИЧЕСКӨЙ СТРАНАЈАССА ПРОМЫШЛЕННОСТЛӨН 1913—1938 ВОЛАС ЧӨЖӨН СОДӨМ.

	1913 во	1933 во	1934 во	1935 во	1936 во	1937 во	1938 во
СССР	100,0	380,5	457,0	562,6	732,7	816,4	908,8
США	100,0	108,7	112,9	128,6	149,8	156,9	120,0
Англія	100,0	87,0	97,1	104,0	114,2	121,9	113,3
Германія	100,0	75,4	90,4	105,9	118,1	129,3	131,6
Франція	100,0	107,0	99,0	94,0	98,0	101,0	93,2

Тажь таблицасы тыдаль, мы миан промышленност содис воңаөңса уровень серти өкмыс пөв дорыс унжык, секі кор главнөй капиталистическөй странајасса промышленност воңаөң до-воженнөй уровень гөдөр, сіјөс сөмын 20—30 прөцент вьлө вевтыртөмөн.

Тажь лөд, мы кыптан өдјас серти миан социалистическөй промышленност сулалө первој местаын мьрын.

Артмө, тащөм ногөн, мы производство техника да миан промышленностлөн кыптан өдјас серти ми судбим да панјимын главнөй капиталистическөй странајасөс.

Мыын-жө ми колччам? Ми пырна нөшта колччам экономическөй отношеніеын, мөднөгөн-кө населеніе душ вьлө миан промышленнөй производство размерјас отношеніеын. Ми вөчим 1938 воңы 15 миллион гөдөр тонн чугун, а Англія—7 миллион тонн. Кажитчө ескө фелөыс сулалө миан буржыка, Англіяын дорыс. Но чугунлыс тајө тоннајасө-кө јуклыны населеніе льд вьлө, то артмө, мы Англіяын населеніелөн быд душ вьлө 1938 воңы воліс 145 килограмм чугун, а СССР-ын—ставыс 87 килограмм. Либө нөшта: Англія вөчөс 1938 воңы 10 миллион да 800 сурс тонн стал да 29 миллиард гөдөр киловатт-час (электроенергіја вөчөм), а СССР вөчөс 18 миллион тонн стал да 39 миллиард сајас киловатт-час. Кажитчө ескө, фелөыс миан сулалө буржыка, Англіяын дорыс. Но јуклыны-кө став тајө тоннајасө да киловатт-часөс неселеніе льд вьлө, то артмө, мы Англіяын воліс населеніе быд душ вьлө 1938

воңы 226 килограмм стал да 620 киловатт-час, секі кор СССР-ын воліс ставыс 107 килограмм стал да 233 киловатт-час населеніе душ вьлө.

Мыын-жө фелөыс? А сыын, мы населеніеын миан некымынпөв унжык, Англіяын дорыс, сің-кө і потребностјасыс унжык, Англіяын дорыс: Советскөй Сојузын 170 миллион населеніе, а Англіяын 46 миллионыс не унжык. Промышленностлөн экономическөй вьнјөрыс выражајтчө не промышленнөй продукция објомын вообщө странајаса населеніе динө безотносительнөја, а промышленнөй продукция објомын, кодөс бостөма населеніе душ вьлө тајө продукциясө потреблајтан размерјаскөд сылөн вескыд јитөдын. Кымын унжык воө промышленнөй продукция населеніе душ вьлө, сымын вьлынжык страналөн экономическөй вьнјөрыс, да мөдарө, кымын ешажык воө продукция населеніе душ вьлө, сымын улынжык страналөн да сіјө промышленностлөн экономическөй вьнјөрыс. Сіңкө, кымын унжык населеніе странаын, сымын унжык странаын, потреблајтан предметјас вьлө потребностјас, сіңкө, сымын унжык должен лоны тащөм странаыслөн промышленнөй производволөн објомыс.

Бостны, например, чугун вөчөм. Медым панјыны Англіяөс экономическөй чугун вөчөн јукөнын, кодөс вөчөм составляјтлөсен 1938 воңы 7 миллион тонн, мианлы колө вөдөн чугун быдвөса сьвдөм 25 миллион тоннөң. Медым панјыны экономическөй Германіяөс, кодө вөчөс 1938 воңы ставсө 18 миллион тонн чугун, мианлы колө ва-

јөдөн чугун быдвөса сьвдөм 40—45 миллион тоннөң. А медым панјыны США-өс экономическөй, төдвөлын кутөмөн не 1938 кризиснөй воыс уровень, кор США вөчөсны ставсө 18,8 миллион тонн чугун, а 1929 воңа уровень, кор США-ын вөлі промышленностлөн кыптом да кор сен вөчөс 43 миллион гөдөр тонн чугун, ми долженөс вөдөн чугун быдвөса сьвдөм 50—60 миллион тоннөң.

Бурөс тајө-жө колө шуны стал, прокат вөчөм јылыс, машиностроеніе јылыс да с. в. сы вөсна мы промышленностлөн став тајө отраслјасыс, кың і мукөд отраслјас, зависитөны медбөрынсө чугун вөчөмыс.

Ми панјим главнөй капиталистическөй странајасөс производство техника да промышленност развивајтчөм өдјас смылын. Тајө зев бур. Но тајө еша. Колө панјыны најөс сің-жө экономическөй отношеніеын. Ми тајөс вермам вөчөны, і ми тајөс долженөс вөчөны. Сөмын сіјө случајын, панјам-кө экономическөй главнөй капиталистическөй странајасөс, ми вермам расчитывајтны, мы миан страна лөд тырвьө насышцен потребленіе предметјасөн, миан лөд прөдуктајаслөн изобиліе, да ми полчитам позанлун вөчөны коммунизмлөн первој фазасан сылөн мөд фазө вужөм.

Мы требујтчө сы могыс, медым панјыны экономическөй главнөй капиталистическөй странајасөс? Та могыс требујтчө, медвоң, мунны воңаөң серјознөй да кутны поңтом көсјөм да даслун мунны жертвајас вьлө, мунны серјознөй капиталнөй вложөніејас вьлө мианлыс социалистическөй промыш-

ленност став мерајасөн паскөдөм вьлө. Ем-ө миан тајө даннөјјасыс? Кывшутөг ем! Та могыс требујтчө, воңаөң, производство вьлын техникалөн да промышленност развөтіе вьлын өдјаслөн емлун. Ем-ө миан тајө даннөјјасыс? Кывшутөг ем! Та могыс требујтчө, медбөрын, кад. да, јортјас, кад. Колө стрөитны вьлө заводјас. Колө дорны промышленностлы вьлө кадјас. Но та вьлө колө кад, і не ічөт. Оз поң 2—3 воңы панјыны экономическөй главнөй капиталистическөй странајасөс. Та вьлө колө неуна ыжыджык кад. Бостны, например, сіјө-жө чугун да сіјөс вөчөм. Кушөм кадколаст чөжөн поңө панјыны экономическөй главнөй капиталистическөй странајасөс чугун вөчөн јукөнын? Госпланлөн важ составса өткымын работныкјас предлагајтлөсны мөд пјатилетнөй план составляјтнө планірујтны мөд пјатилетка пом кежлө чугун вөчөм 60 миллион тонн размерын. Тајө лөд, мы најө петлөсны чугун кистөмын 10 миллион тонн размерын вөдгөрсө шөркөд содөм позанлуныс. Тајө вөлі, ферт, фантастика, ез-кө омөлжык. Колө шуны, тајө јортјасыс сетчөлісны фантастикаө не сөмын чугун вөчөн јукөнын. Најө лыдылысны, например, мы мөд пјатилетка чөжөн СССР-ын населеніелөн быдвөса содөм должен составитны кујим-нөл миллион морт, либө весиг таыс унжык. Тајө сің-жө вөлі фантастика, ез-кө омөлжык. Но шыбытны-кө бөкө фантазерјасөс да сувтны реалнөй почва вьлө, то поңө примөтны, чугун кистөмлыс кың тырвьө позана, вөдгөрсө шөркөд содөм кык—кык да жын миллион тонн размерын, чугун кистан техникалыс өнја состојаніе төдвөлын кутөмөн. Главнөй капиталистическөй странајасса, сің-жө кың і миан странаыс промышленностлөн исторія, петкөдлө, мы быдвөса содөмлөн тајө нормаыс ем наприженнөй, но тырвьө достөжимөј.

Сің-кө, требујтчө кад, і не ічөт, сы вьлө, медым панјыны экономическөй главнөй капиталистическөй странајасөс, і кымын вьлынжык лөд миан уж производительност, кымын јонжыка кутас совершенствүтчыны миан производство техника, сымын өдјөнжык лөд позана пөртны олөмө тајө зев важнөй экономическөй могсө, сымын јонжыка лөд позана чинтыны тајө могсө олөмө пөртан срокјас.

(Воңаөң лөд воан номерын)

Төдмасөны ВКП(б) XVIII-өд сјезд материалјасөн

Ыжыд кыпыдлунөн рајон паста ужалыс јөзлөн мунө ВКП(б) XVIII-өд сјездывьвса материалјасөн төдмасөм.

Март 15-өд лун рытө Рајпарткабинетын вөлі нуөдөма собрөніе ВКП(б) Рајком, РІК да редакція парторганізаціяјаслөн, көнө участвүтисны шөщ комсомолецјас да интеллигенція.

Собрөніе вьлын вөлі өти вопрос—ВКП(б) XVIII-өд сјезд вьлын ВКП(б) ЦК уж јылыс Сталин јортлөн отчетнөй докладлөн төдмасөм. Сталин јортлыс докладсө пөса ошкисны да шуисны боссыны сіјөс пьидө велөдөмө.

Отв. ред. пьидө Н. Грөзных.